ՏԱՐԻ- ԹԻՒ 7 2 3 Կ. ՊՈԼԻՍ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ. 1899 ՄԱՐՏ 3 –15 3 ՉԻԼԴԱՏԻ 1316 3 ՄԱՐԹ 1315 Գ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 723

20 ՓԱՐԱՅ

Բիւզանդիոն

20 ՓԱՐԱՅ

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԲԻԻԶԱՆԴ ՔԷԶԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 – 25.
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ · ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ · ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

«بوزانتيون»
ارمنجه يومى وسياسى وادبى غزته سنك صاحب وناشرى
بوزانت كچيان
مطبعه سنك اداره خانه سى باب عالى جاده سنده ٢٥-٢٣ نومرولى دائره ده در

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ս. Հայրապետեան, ուշագրաւ կանդիպում մը, դարձեալ օրուան խնդիրը ըրաւ ամուսնական խնդիրը։ Իսկապէս այս խնդիրը երբէք չէ վերջացած Օրւան կարգէն։ Ինչ որ ըլլան օրուան կրօնական ժողովին, Պատրիարքին կամ Ընդհանրական Հայրապետին անձնական կամ ընդհանուր շահերը, նոյն խնդիրը կայ և կ'ինայ։ Կըրնանք զայն անտեսել, ինչպես խուսափ մը ընել եկեղեցականները ամէն օր կը պատուիրեն մեզ անտեսել զայն, բայց չենք կրնար ջնջել զայն։ Այսպէս թէ այնպէս, այն խնդիրը պիտի հալածէ զմեզ, մինչև որ ազգովին ընդունուած միօրինակ, որով և պարտաւորիչ ամուսնական օրէնք մը ունենանք, ինչպէս ունին մեզ դրացի ամէն քրիստոնեայ ժողովուրդներ, ինչպէս ունի համօրէն քաղաքակիրթ աշխարհը։

Ազգը ցաւ ի սիրտ հանդիսանաս կ'ինայ ակնարեա հակառակութեան կամ տարաձայնութեան մ'ընդ մէջ Ընդհանրական Հայրապետին և կ. Պոլսոյ կրօնական ժողովին մեծամասնութեան։ Սա կարծեց պատճառներէն մը կատարել՝ բացառիկ թղթով մը իմացնելով Ս. Հայրապետին թէ «Ամուսնալուծման համար Մայր-Աթոռէն եկող վճիռները Թուրքիոյ Հայոց մէջ քնատնեկան վէճերն ու բաժանումները կ'սելցնեն։ զի ամէն անոնք որ իրենց էրիկէն կամ կնիկէն ձանձրացեր են, կ'յուսան էշմիածին դիմելով նորէն կարգուելու հրաման ձեռք բերել։» Այս պատճառաբանութիւն մ'ըլլան անտեղի էր, անկէ հանուած հետեւութիւնն ալ նոյնքան զարմանալի էր։ Բայց Ս. Հայրապետը չի կընար վէճի բռնուելու մեր կրօն։ ժողովի մեծամասնութեան հետ։ Իրեն ներկայացուած իւրաքանչիւր խնդիրը կ'քննէ իր ներքին արժէքին, կարեւորութեան կամ առիթոդութեան տեսակէտէ, եւ գործին հանմանտ վճիռ կուտայ, բնաւ չկրնալով այնպիսի կանխակալ կարծիքով մը թէ «Հայ. եկեղեցին ամուսնութիւնն յաւիտեան դէպս անլուծելի, անքակտելի կ'դատանի»։ Կամ պիկոսը գործով կը պատասխանէ թէ մեր Ս. եկեղեցին այնքան անեղուղ, անհոգ, ժամանակին ոգւոյն եւ ընթացքին այնքան անհամապատասխան ոգի մը, սկզբունք մը չունի։ թէ Օրէնքը մարդուն համար եղաւ, և ո՛չ թէ մարդն Օրէնքին համար եղաւ, և Օրէնքը ի ձեռս առաջնորդաց են՝ Մարդկութեան մեծագոյն բարօրութեան եւ ի չահ բարոյականութեան իւրաքանչիւր արուեստիս համար զանոնք։ Հետեւապէս, Ս. Հայրապետը կրօն. ժողովին վերոյիշեալ թղթոյն պատասխանից՝ անկէ ի վեր գո՛նէ երեք ամսուան ժամանակ վճռի զրկելով, մին իզիւրի ընտանիքի մը, երկուքն ալ Պոլսոյ ընտանիքներու։

Կ'ըսուի թէ կրօնական ժողովը իր վերջին նիստերէ միոյն մէջ որոշեր է այլ եւս բնաւ չընդունիլ և ի նկատ չառնել ամուսնական այնպիսի գանգատագրեր որք ամուսնալուծման պահանջմէ մը կ'յառնային։ Այս լուր չհաղորդուեցաւ մեզ, չգիտենք ինչո՛ւ։ Բայց որովհետեւ ամուսնալուծման դէմ բաներ հիւրընկալող եւ տպող թերթ մը լսեր և գրեր է զայն, և անկէ ի վեր չէ հերքեր, չիտակ պէտք է ըլլայ։ Արդ, եթէ իրաւ է որ կրօնական ժողովը իր ձեռնհասութենէ վեր այսպիսի որոշում մը առեր է, չո՛ւ ի դէպ եկաւ Հայրապետական կոնդակն, որ կ'ըսէ թէ «Ամուսնալուծման խնդրին մէջ վերջին խօսքն ո՛չ կրօնական ժողովին է, ո՛չ ալ ո՛և է Պատրիարքի է. այլ մի միայն Ընդհանրական Հայրապետին կ'պատկանի»։ —Հայրապետն, այսպէս հրամանագրելով, նորութիւն մը չի հաստատեր ե կեղեցւոյն մէջ, ի վաղուց հետէ ընդունուած գրութիւնը միայն կ'յիշեցնէ։ Կրօն. ժողովը միայն՝ իր տանիլ կրացածէն առնի բեռ մը կ'դնէր իր ուսերուն վրայ, այնպէս ցուցնելով Ազգին իբր թէ ամուսնալուծում վճռելու իշխանութիւնը կ. Պոլսոյ կրօն. ժողովէն կախում ունենար։ Պէտք է միանգամ ընդ միշտ ըսենք, հաստատենք, հռչակենք թէ մեր կրօնական ժողովին իշխանութիւն ինչուան հոն չիրթաւ։ Ամուսնական պարզ վէճերը կրնայ քննել, վերաքննել, բայց երբ այլ եւս կին ո՛չ միայն բաժնուիլ կը խնդրեն, այլ եւս նորէն կարգուելու իշխանութիւն, կրօնական ժողովին կը մնայ խնդիրը պարագայիքը տեղեկագրել կաթուղիկոսին, և անոր վճռոյն սպասել։ Բայց այնպէս չըներ եղեր, ինքնակամ, ինքնահաճ որոշումով մը, որ բանով մը չարդարանար։ Այն ատեն դատ ունեցողները կ'ստիպուին ուղղակի դիմել ի Մայր-Աթոռ, և այս ալ Ազգ. Պատրիարքարանի ազգովին ընդունուած և ճանչուած յարաբերական կամ միջնորդական իրաւասութեան հակառակ կուգայ։ Բայց յանցանքը դատի տերերուն չըլլար։ Ընտանիք մը որ քայքայման կէտին վրայ եկեր է, որ իր ներքին ցաւին օրինական դարմանն կ'խնդրէ, այս կամ այն եպիսկոպոսին կամ վարդապետին քահանայ մէկ որուումովը իր գատէն չի կրնար հրաժարիլ։ կ'ստիպուի դիմել մինչեւ ո՛ր որ իր եկեղեցիին օրէնքն կամ սովորութիւնը կ'պատուիրէ վինք դիմել։ Այն ատեն կաթուղիկոսն ի՛նք կ'հարկադրի դառնալ պատուիրել կրօն. ժողովին որ զբաղի այս կամ այն ազգայինին ամուսնական խնդրովը։ Եւ եթէ այն ատեն ալ կրօնական ժողովը զլանայ կատարել այսպիսի պատուէր մը, եկեղեցական տեսակէտով մը ունենանք, ինչպէս ունին մեզ դրացի ամէն քրիստոնեայ ժողովուրդներ, ինչպէս ունի համօրէն քաղաքակիրթ աշխարհը։

Ազգը ցաւ ի սիրտ հանդիսանաս կ'ինայ ակնարեա հակառակութեան կամ տարաձայնութեան մ'ընդ մէջ Ընդհանրական Հայրապետին և կ. Պոլսոյ կրօնական ժողովին մեծամասնութեան։ Սա կարծեց պատճառներէն մը կատարել՝ բացառիկ թղթով մը իմացնելով Ս. Հայրապետին թէ «Ամուսնալուծման համար Մայր-Աթոռէն եկող վճիռները Թուրքիոյ Հայոց մէջ քնատնեկան վէճերն ու բաժանումները կ'սելցնեն։ զի ամէն անոնք որ իրենց էրիկէն կամ կնիկէն ձանձրացեր են, կ'յուսան էշմիածին դիմելով նորէն կարգուելու հրաման ձեռք բերել։» Այս պատճառաբանութիւն ո՛րքան անտեղի էր, անկէ հանուած հետեւութիւնն ալ նոյնքան զարմանալի էր։ Բայց Ս. Հայրապետը չի կընար վէճի բռնուելու մեր կրօն. ժողովի և հաստատէ թէ իր էրիկ տարիներէ ի վեր բաժնուած կ'սպրի արդէն և ուրիշ կնոջ մը հետ ո՛ւ եւ է կերպ պակ մը ձեւացուցած կը կինակցի հանցածանօթ կերպով, հետեւապէս եթէ նոյն կին արտօնութիւն ինդրէ օրինաւոր կերպիւ ուրիշի մը հետ պսակուելու և պարկեշտ կեանք մը վարելու, կրօն. ժողովը կ'ըսէ թէ ինք այս կնոջ պատը մտիկ չի կրնար ընել։ Ի՞նչ տրամաբանութիւն, ի՞նչ արդարութիւն է այս։ Զէ՞ ի՛ր որ այս հետքի պարագան առջինէն ա՛լ աւելի ծանր է։ Զէ՞ ի՛ր որ խեղճ լքեալ կնոջ այս դիրքը չա՞տ աւելի արգահատանքի արժանի կ'կացուցանէ զինք։ Ի՞նչ իրաւունք է գտնալ անոր երեսն ի վեր ըսել թէ «կի՛ն դու, մեք քու դատդ մտիկ պիտի չընենք։ եթէ մինակ էրիկէդ բաժնուիլ կ'ուզես, հրամմէ՛ եկուր մտիկ ընենք։ Չէ. քանի ուրիշ էրիկ կ'ուզես առնել, անանկ բան չըլլար։ Անիկայ գէշ մարդ է եւ չէր որ լքեր է զքէզ եւ ուրիշ կնկան մը հետ պսակուեր է։ Աստուծմէ թո՛ղ գտնէ։ Բայց քու վիճակիդ մեք գթալ չունինք։»

Ասիկայ խօ՞սք է։ Ո՛վ կ'կրնէ այլ եւս այսքան անհեթեթ տրամաբանութիւն մը։ Ազգը տեսաւ Կաթուղիկոսները որք չա՞տ աղեկ կ'գիտեն ամուսնութեան գործը և նոր ամուսնութիւն։ եթէ մեր եկեղեցականաց մէջ այս մասին վերջնական համաձայնութիւն մը չայտնուէ չգայ, բոլորիքը չատ պարզ է։ Ասկէ ետքն Ազգին գո՛նէ աշխարհական պատգամաւորները կաթուղիկոսական ընտրութեանց առեն հոգ պիտի տանին ա՛նպիսի եպիսկոպոսներու քուէ տալ որք ամուսնալուծման կողմնակից ըլլան։ եւ ցորչափ Ընդհ. Կաթողիկոսն ինք համախոհ ըլլայ ամուսնալուծման, կ. Պոլսոյ մի ո՛և իցէ կրօն. ժողովը չէ որ գատ ունեցող վշտահար ամուսինները պիտի կրնայ երկար ատեն արգիլել մինչեւ Մայր Աթոռ դիմելէ։ Մենք Աբիսաակէս Եպս. Սեդրակեանի բարեկամ կամ հաւանիր մը չենք։ իր վրայ ա՛նբան անհնազանդ բաներ գրկին և ըսին մեզ որ եթէ մէկ փոքր մասն ալ իրաւ ըլլար, մեծ արատ մը կ'ըլլար Հայ. եկեղեցւոյ համար։ Բայց հետեւեալ մը հասաւ։ եղաւ։ Այդ ամէնուն վրայ կ'տեղայ։ Ամէն մարդ հանգարտօ՛ք կերպով։ Հետեւեալ եղաւ։ Ազգը կ'ըսէ թէ ինք այս կնոջ պատը մտիկ չի կրնար ընել։ Ի՞նչ տրամաբանութիւն, ի՞նչ արդարութիւն է այս։ Զէ՞ ի՛ր որ այս հետքի պարագան առջինէն ա՛լ աւելի ծանր է։ Զէ՞ ի՛ր որ խեղճ լքեալ կնոջ այս դիրքը չա՞տ աւելի արգահատանքի արժանի կ'կացուցանէ զինք։ Ի՞նչ իրաւունք է գտնալ անոր երեսն ի վեր ըսել թէ «կի՛ն դու, մեք քու դատդ մտիկ պիտի չընենք։ եթէ մինակ էրիկէդ բաժնուիլ կ'ուզես, հրամմէ՛ եկուր մտիկ ընենք։ Չէ. քանի ուրիշ էրիկ կ'ուզես առնել, անանկ բան չըլլար։ Անիկայ գէշ մարդ է եւ չէր որ լքեր է զքէզ եւ ուրիշ կնկան մը հետ պսակուեր է։ Աստուծմէ թո՛ղ գտնէ։ Բայց քու վիճակիդ մեք գթալ չունինք։»

Երբ կին մը դիմէ Դատաստանական Խորհրդին և կրօն. ժողովին, գանգատելով իր էրկան անհանդուրժելի եղած յատկութիւնքն և գատ ապրելու արտօնութիւն խնդրէ, կրօն. ժողովը պարտականութիւն կ'համարի քննել այն կնոջ խնդիրն, և երբ արդարացի գտնէ, բաժնուած ապրելու արտօնութիւն տալ, և մինչեւ իսկ էրիկը դատապարտել ապրուստի կամ նաֆաքայի համար մը կապելու կնոջն, և այս վճիռն հաղորդել քաղաքային իշխանութեան ի գործադրութիւն։ Բայց եթէ մի և նոյն կին դիմէ նոյն կրօն. ժողովի և հաստատէ թէ իր էրիկ տարիներէ ի վեր բաժնուած կ'սպրի արդէն և ուրիշ կնոջ մը հետ ո՛ւ եւ է կերպ պակ մը ձեւացուցած կը կինակցի հանցածանօթ կերպով, հետեւապէս եթէ նոյն կին արտօնութիւն խնդրէ օրինաւոր կերպիւ ուրիշի մը հետ պսակուելու և պարկեշտ կեանք մը վարելու, կրօն. ժողովը կ'ըսէ թէ ինք այս կնոջ պատը մտիկ չի կրնար ընել։ Ի՞նչ տրամաբանութիւն, ի՞նչ արդարութիւն է այս։ Զէ՞ ի՛ր որ այս հետքի պարագան առջինէն ա՛լ աւելի ծանր է։ Զէ՞ ի՛ր որ խեղճ լքեալ կնոջ այս դիրքը չա՞տ աւելի արգահատանքի արժանի կ'կացուցանէ զինք։ Ի՞նչ իրաւունք է գտնալ անոր երեսն ի վեր ըսել թէ «կի՛ն դու, մեք քու դատդ մտիկ պիտի չընենք։ եթէ մինակ էրիկէդ բաժնուիլ կ'ուզես, հրամմէ՛ եկուր մտիկ ընենք։ Չէ. քանի ուրիշ էրիկ կ'ուզես առնել, անանկ բան չըլլար։ Անիկայ գէշ մարդ է եւ չէր որ լքեր է զքէզ եւ ուրիշ կնկան մը հետ պսակուեր է։ Աստուծմէ թո՛ղ գտնէ։ Բայց քու վիճակիդ մեք գթալ չունինք։»

Ահա՛ Ազգին գո՛նէ աշխարհական պատգամաւորները կաթուղիկոսական ընտրութեանց առեն հոգ պիտի տանին ա՛նպիսի եպիսկոպոսներու քուէ տալ որք ամուսնալուծման կողմնակից ըլլան։ եւ ցորչափ Ընդհ. Կաթողիկոսն ինք համախոհ ըլլայ ամուսնալուծման, կ. Պոլսոյ մի ո՛և իցէ կրօն. ժողովը չէ որ գատ ունեցող վշտահար ամուսինները պիտի կրնայ երկար ատեն արգիլել մինչեւ Մայր Աթոռ դիմելէ։ Մենք Աբիսաակէս Եպս. Սեդրակեանի բարեկամ կամ հաւանիր մը չենք։ իր վրայ ա՛նբան անհնազանդ բաներ գրկին և ըսին մեզ որ եթէ մէկ փոքր մասն ալ իրաւ ըլլար, մեծ արատ մը կ'ըլլար Հայ. եկեղեցւոյ համար։ Բայց հետեւեալ մը հասաւ։ եղաւ։ Այդ ամէնուն վրայ կ'տեղայ։ Ամէն մարդ հանգարտօ՛ք կերպով։ Հետեւեալ եղաւ։ Ազգ

Տ. Ս. ԳԱՎԱՌՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔԻ
ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ, ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՌՈՒՍԻԱՅԻ
Հրատարակութիւն Ամսագրի Վիեննայի, Շէյդլ փողոց, № 20։ 30—է տարի։

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔ

Ամսագրի Վիեննայի Շէյդլ փողոց, № 20։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔԻ

Ամսագրի Վիեննայի Շէյդլ փողոց, № 20։

ՅՕԳՆԱԿԱՆ ՓՈՒՆՁ

Ամսագրի Վիեննայի Շէյդլ փողոց, № 20։

Ամսագրի Վիեննայի Շէյդլ փողոց, № 20։

Տպագրուած Վիեննայի Մխիթարեան տպարանին մէջ, 1899 թուին։

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՅՕԳՆԱԿԱՆ ՓՈՒՆՁ
Ամսագրի Վիեննայի Շէյդլ փողոց, № 20։
Տպագրուած Վիեննայի Մխիթարեան տպարանին մէջ, 1899 թուին։

ԱՄՍԱԳՐԻ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՇԷՅԴԼ ՓՈՂՈՑ, № 20։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔԻ

Ամսագրի Վիեննայի Շէյդլ փողոց

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅՈՑ ՄԵԾ ՀԱՐՑԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՀՄԱՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ի՞նչ է մահմանադատականը։ Ինչո՞ւ համար է ան ստեղծուած։ Ի՞նչ նպատակ ունի։ Ի՞նչ կը պահանջէ ան։ Ի՞նչ կը խոստանայ։ Ի՞նչ կը տայ։ Ի՞նչ կ՚առնէ